

Neda Pintarić

Filozofski fakultet, Zagreb

Stjepan Blažanović, RJEČNIK HRVATSKOG KNJIŽEVNOG NAZIVLJA

Rački, Zagreb, 1997, 359 str.

Dr. Stjepan Blažanović, profesor Teorije književnosti na Filozofskom fakultetu u Zadru, izdao je u nakladi Rački u Zagrebu 1997. RJEČNIK HRVATSKOG KNJIŽEVNOG NAZIVLJA. To je "djelo koje nema neposrednog uzora u hrvatskoj znanosti o književnosti", kako kaže I. Pranjković, kao urednik toga rječnika. Rječnik ima 359 stranica s oko 1 500 naziva (termina) iz znanosti o književnosti. Nazivi su ušli u uži izbor po metodi čestotnosti u književno-teorijskoj literaturi.

Budući da je riječ upravo o nazivlju koje treba definirati i opisati, autorov se rad može smatrati i svojevrsnim leksikonom, potkrijepljenim primjerima iz hrvatske književnosti. Stoga je vrijedan ne samo za domaće čitateljstvo, nego i za strane ljubitelje hrvatske književnosti. Osim za naše škole, dobro bi ga bilo nabaviti i razaslati u sve kroatističke biblioteke centara u kojima se studira hrvatski jezik i književnost.

Kako je riječ o hrvatskom književnom nazivlju, autor se susreo s velikim problemima "šarenila i nepouzdanosti glede uporabe stručnog i znanstvenog nazivlja" (str. 10). Hrvatski je jezik do sada imao uglavnom internacionalnu terminologiju, dok su svi ostali jezici naporedo razvijali domaće i strano nazivlje. Autor rabi stručne hrvatske nazive koji otkrivaju "ljepotu domaće riječi koja u sebi nosi etimološku vezu i time olakšava razumijevanje" (ibid, str. 10), ali ne zanemaruje ni internacionalne nazive. Kod gotovo svake strane riječi on navodi i njezino podrijetlo te prijevod na hrvatski i definiciju uz primjer. Na primjer APOSIOPEZA (gr. *aposiopesis* – zamuknuće), govornička je figura koja se sastoji od iznenadnog prekidanja rečenice ili govora (...) kako to čini Mažuranić:

"Kajite se, jerbo zora rana
nać će mnogog, kud za vazda gre se.
Kajite se ...
Ali u grlu
dobru starcu riječca zape ... (str. 37).

Uz naziv LIRIKA autor, osim definicije, daje i podjelu lirske poezije na: "a) čuvstvenu (emotivnu) i misaonu (ili refleksivnu), b) subjektivnu i objektivnu" s opaskom da se rabe i drugi nazivi: "ljubavna, erotična, intimna, anakreontska". Popis drugih naziva ostao je otvoren, a ženski rod naziva sugerira da je riječ o poeziji (str. 163). Osim natuknice LIRSKA PJESMA na str. 164 (obrađene kao "naziv za vrstu književnog djela u stihovima (...) iz usmene književnosti različitih plemenskih i narodnih zajednica...), autor ima i naziv LJUBAVNE PJESME kao posebnu natuknicu na str. 167. Ona se odnosi na "ljubavne narodne pjesme" koje su većinom u nas zapisane od polovice 15. do kraja 19. stoljeća, "iako, na osnovi poznavanja ove poezije kod starih i neciviliziranih naroda, možemo smatrati ove pjesme daleko starijima" (str. 167). Čitatelj može naći i natuknice što počinju s pridjevom NARODNI, a one su: NARODNA EPSKA PJESMA, NARODNA LIRSKA PJESMA, NARODNA POSLOVICA, NARODNA PRIPOVIJETKA, NARODNA USMENA DRAMA, NARODNA USMENA KNJIŽEVNOST i NARODNA ZAGONETKA (str. 207-213). Tako se dobiva cjelovit pogled na narodnu književnost kao i na

pojedine književne rodove i vrste. Autor objašnjava i podrijetlo naziva USMENA NARODNA KNJIŽEVNOST, ne zaobilazeći njezina teoretičara, Johanna Gottfrieda Herdera iz 18. stoljeća (str. 211).

Novelu autor stavlja pod natuknicu NOVEILA (lat. *novus* – nov), a dalje u tekstu rabi lik “novela” (str. 216). Može biti da je riječ o tiskarskoj pogrešci umjesto lika “Novella” koji je izvorni talijanski oblik. Uz definiciju novele autor navodi njezino prvotno pravno značenje kao “dodatka i nadopune ranijoj pravnoj normi”, zatim izdvaja 14. stoljeće i doba renesanse u kojemu novela postaje književni pojam te spominje Boccacciova **Decamerona** kao uzor toga proznog oblika. Poslije toga, u sažetom sintetičnom obliku, prikazuje četiri temeljne specifičnosti novele. U opisu novele navode se i posebni nazivi tzv. *čudačke novele* (njem. *Sonderlings-novelle*), zatim *psihološke novele* francuskih i ruskih književnika te *novelistički ciklusi* kakav je **Tisuću i jedna noć**, **Decameron** itd. (str. 216-217). Bilo bi dobro da su se ti posebni nazivi označili uputnicama i naveli kao samostalni termini, kao što je učinjeno, npr., sa PSIHOLOŠKOM NOVELOM (str. 265). Ista bi se primjedba mogla navesti za SLAVENSKU ANTITEZU (str. 300), kod koje bi dobro bilo imati uputnicu za natuknice STIHOVI I STROFE SLAVENSKOG PORIJEKLA te STIHOVI I STROFE U HRVATSKOM PJESNIŠTVU u 306 str. Slično bi valjalo napraviti uz natuknicu kojoj nedostaje valjani padežni oblik – STILISTIČKA METODA U ZNANOSTI O KNJIŽEVNOST (str. 306), koje bi nominativni dio mogao upućivati na posebnu natuknicu ZNANOST O KNJIŽEVNOSTI (str. 356).

Isto tako bilo bi dobro da se uz hrvatske nazive u zagradu stave strani nazivi i obrnuto. Na primjer, uz ŽIVOTOPIS mogla bi stajati BIOGRAFIJA koja se u samom tekstu tako i zove na str. 359, a uz natuknicu LINGVISTIKA morao bi stajati i sve češće rabljen naziv JEZIKOSLOVLJE, jer se lingvistika na str. 162. i definira kao “znanost o jeziku i jezicima”.

U tekstu ima i nelektoriranih gramatički neispravnih padežnih oblika, npr. “na osnovu” umjesto “na osnovi” ili “na temelju” što je česta zabuna u nas, zatim tu su i leksički neispravni tvorbeni oblici, npr. “izučavanje” umjesto “proučavanje” (izučava, tj. izučuje se zanat, a znanost se proučava), nadalje, postoje i drugi srbizmi koji su nažalost česti u govoru i na javnim mjestima (npr. “važi” ili “ne važi” trebalo bi ovdje zamijeniti oblicima “vrijedi” ili “ne vrijedi”). Ima i pravopisnih nedosljednosti i utjecaja staroga vukovskog načina pisanja osobnih imenica ili imenica preuzetih iz stranih jezika koje bi se trebale pisati izvorno. Tako se “intervju” treba zamijeniti izvornim likom “interview”. *Decameron* je na str. 216 pisan kao *Dekameron*, što nije dopustivo. Za “vestern” autor u zagradi daje izvorni oblik “western”. Te nedosljednosti i pogreške ne čude, jer je prof. Blažanović izabirao tekstove i pravio sinteze na temelju dugogodišnjeg proučavanja knjižničarskog blaga u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, a ono je izabirano iz različitih razdoblja razvitka hrvatskoga književnog jezika. Autor tako navodi dvadesetak osnovnih i oko tisuću pomoćnih vrela koja su nastajala u različitim razdobljima hrvatskoga jezika.

Ovaj bogati i osebujni rad jedne osobe plodom je dugogodišnjih odricanja i marljivja pregalaštva prof. Blažanovića, pa se stoga mora i posebno cijeniti. U budućim bi izdanjima ovaj rječnik mogao dobiti i ljepši tiskani oblik računalno programiran, potrebne uputnice i uvijek dolazeće nove nazive u književno-teorijskom nazivlju koje se neprestance širi i bogati. Autor nas je zadužio za jedno nezaobilazno rječničko stručno djelo izuzetne vrijednosti i prvorazrednoga značenja za hrvatsku znanost o književnosti. Ono je temeljna stuba za daljnje radove na stručnim rječnicima kakvima druge jezične zajednice već obiluju.

Rječnik će posebice biti zanimljiv stranim kroatistima, jer obiluje primjerima iz hrvatske književnosti, ali i sintetskim člancima u natuknicama što se odlikuju sveobuhvatnošću, definicijama i jasnim podjelama. Stoga bih ovaj Rječnik toplo preporučila svim školama i nastavnicima koji danas njeguju hrvatski jezik, a isto tako i onim fakultetima u zemlji i inozemstvu na kojima postoji kroatistika kao književno-znanstveni smjer za proučavanje hrvatskoga jezika, književnosti i kulture (koja dobiva i nov hrvatski naziv – **hrvaština**).